

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ ТА АКАДЕМІЧНОГО СПІВУ

ВОКАЛІЗИ У СИСТЕМІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Методичні рекомендації
до практичного курсу «Академічний спів»»
для здобувачів I та II курсів

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальність 025 «Музичне мистецтво»
освітньо-професійна програма «Академічний спів»
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Харків, 2025

УДК 784.087.6(072)
В66

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 13 від 15.04.2025 р.)

Рецензенти:

Ігор Сахно кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури.

Олексій Коноров доктор мистецтва, голова циклової комісії «Вокально-хорове мистецтво», викладач класу диригування та академічного сольного співу Харківського музичного фахового коледжу імені Б.М. Лятошинського

Укладачі:

Вікторія Гіголаєва-Юрченко кандидат мистецтвознавства, старший викладач Харківської державної академії культури

Олена Смирна викладач Харківської державної академії культури

Лариса Давидович старший викладач Харківської державної академії культури

Вокалізи у системі вокальної підготовки : метод. рек. до
В66 практ. курсу «Академічний спів»» для здобувачів I та II курсів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, зі спец. 025 «Музичне мистецтво», освітньої програми «Академічний спів» / М-во культури та стратег. комунікацій України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. хорового диригування та академ. співу ; [уклад.: В. О. Гіголаєва-Юрченко, О. Ю. Смирна, Л. В. Давидович]. Харків : ХДАК, 2025. 60 с.

УДК 784.087.6(072)

Методичні рекомендації «Вокалізи у системі вокальної підготовки» укладено з метою забезпечення практичного курсу «Академічний спів» для здобувачів I–II курсів. Представлений матеріал розкриває методичні засади застосування вокалізів як базового інструмента формування академічної вокальної техніки, подає їхню класифікацію за функціональними ознаками (технічні, кантіленні, дихальні, інтонаційні), а також окреслює принципи їх добору з урахуванням рівня підготовки та індивідуальних особливостей студентів. Видання ґрунтується на класичних педагогічних традиціях і містить приклади авторитетних збірок вокалізів, що широко використовуються в освітній практиці. Рекомендовано для використання у процесі професійної підготовки майбутніх вокалістів в закладах фахової передвищої освіти.

© Харківська державна академія культури, 2025

© Гіголаєва-Юрченко В.О., 2025

© Смирна О.Ю., 2025

© Давидович Л. В., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ВОКАЛІЗІВ У ВОКАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ	7
1.1. Сутність вокалізу як навчально-методичної одиниці та його функціональне значення у системі вокальної педагогіки.....	7
1.2. Класифікація вокалізів за методичною функцією: технічні, кантиленні, дихальні, інтонаційні моделі.....	8
1.3. Вокаліз як інструмент формування елементів академічної вокальної техніки.....	11
1.4. Методичні засади добору вокалізів з урахуванням рівня вокальної підготовки студент.....	12
1.5. Авторитетні збірки вокалізів у системі академічної вокальної освіти: методичний аналіз.....	13
Висновки.....	15
II. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ВОКАЛІЗІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОМУ СПІВУ	17
2.1. Вокалізи на етапі початкової підготовки: завдання та особливості.....	17
2.2. Робота над диханням та звуковеденням у вокалізах.....	18
2.3. Вокалізи для розвитку діапазону, гнучкості та рівномірності звучання.....	19
2.4. Методика поетапного ускладнення вокалізів.....	20
2.5. Приклади вправ і вокалізів для щоденної роботи студентів.....	22
2.6. Контроль і самоконтроль при роботі з вокалізами.....	23
Висновки.....	24
ВИСНОВКИ	26
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	27
ДОДАТКИ (1-5)	28

ВСТУП

Розвиток вокальної майстерності майбутніх виконавців базується на інтеграції технічного вдосконалення та художнього осмислення музичного матеріалу. У структурі навчального процесу з академічного співу вагоме місце посідає вокаліз, який розглядається як універсальний інструмент для формування виконавських компетенцій. Його специфічна природа, що поєднує функції технічної вправи та самостійного концертного жанру, дозволяє не лише зміцнювати вокально-технічні навички, а й формувати стилістично усвідомлену інтерпретацію музичних творів.

Термін «вокаліз» походить від латинського «vocalis» (в перекладі «той, що звучить, співає»). Історичний розвиток цього жанру почався з XVIII століття. Авторами перших вокалізів (вправ), створених з метою вдосконалення вокальної техніки, були французькі композитори Ж.-Б. Люлі та Ж.-Ф. Рамо. Відсутність вербального компонента в цих вправах сприяла концентрації на аспектах інтонаційної чистоти, артикуляційної мобільності та регістрової стабільності.

Упродовж XIX століття розвиток жанру вокалізу набув системного й цілеспрямованого характеру, що виявилось у методичних напрацюваннях провідних вокальних педагогів свого часу – Ф. Абта, Дж. Конконе, Н. Ваккаї, Г. Панофки, М. Маркезі. Створені ними цикли вокалізів стали невід’ємною складовою навчального репертуару вокальних шкіл різних європейських країн, заклавши методологічні засади академічної вокальної педагогіки.

У XX столітті жанр вокалізу зазнав художньо-естетичної трансформації, розширивши свої виразові можливості в контексті композиторської творчості, зокрема у доробку Ф. Пуленка, Л. Деліба та інших митців.

Так, в процесі стилістичної еволюції, вокалізи перетворилися на повноцінні камерні твори, що сьогодні відзначаються художньою виразністю та індивідуальним композиторським почерком.

Методологічна концепція застосування вокалізів у вокальній педагогіці базується на принципах поступового ускладнення та відповідності до природних

можливостей голосу виконавця. Використання вокалізів у навчальному процесі сприяє розвитку таких ключових параметрів вокальної техніки:

- кантиленний спів, що забезпечує рівномірність звуковедення та еластичність фразування;
- регістрова однорідність, що сприяє усуненню вокальних «перехідних зон» та стабільності звуковидобування;
- динамічна градація, яка формує здатність до нюансування та гнучкості динамічних переходів;
- інтонаційна чистота, що сприяє стабільності ладового відчуття;
- технічна мобільність, що передбачає вироблення вокальної гнучкості, артикуляційної чіткості та віртуозності.

Поступове ускладнення вокалізів дозволяє ефективно адаптувати голос до вимог академічного співу.

На початкових етапах навчання слід використовувати вокалізи Н. Ваккаї, Ф. Абта, Дж. Конконе, що відзначаються лаконічною структурою та сприяють формуванню основних технічних навичок. Для студентів старших курсів доцільне опанування вокалізів Г. Панофки, М. Маркесі, С. Маццоні, які потребують більшої вокальної витривалості, широкого динамічного діапазону та гнучкої інтерпретаційної подачі.

Особливу увагу у методиці навчання слід приділяти ролі акомпанементу, що у більшості випадків не дублює сольну партію, а створює незалежний гармонічний та ритмічний контекст, розвиваючи у виконавців мелодійне мислення, координацію вокального та інструментального ансамблю, а також сприяє більш усвідомленому музичному сприйняттю.

У художньому аспекті вокалізи, зазвичай, розглядаються як самодостатній камерний жанр, що дозволяє виконавцям зосередитися на суто музичних аспектах інтерпретації. Відсутність текстового компонента робить необхідним тонке опрацювання звукової палітри, тембрального балансу, динамічних переходів та стилістичних особливостей твору. У цьому контексті вокалізи мають подвійне значення:

- *технічне* – як вправа для формування професійної вокальної техніки;
- *художнє* – як форма виразного виконавського мистецтва, що дозволяє передати емоційний зміст засобами суто музичної виразності.

Важливим напрямом сучасної вокальної практики є адаптація вокалізів через аранжування інструментальних творів або трансформацію вокальних композицій, що сприяє більш органічному засвоєнню складних технічних моментів та формуванню багатопланового вокального мислення.

Застосування вокалізів у вокальній педагогіці відіграє ключову роль у формуванні професійної майстерності виконавців. Цілеспрямоване й послідовне залучення вокалізів у навчальному процесі сприяє формуванню художнього мислення, розвитку інтонаційної точності, реєстрової однорідності та сценічної переконливості. Систематичне опрацювання цього жанру забезпечує належний рівень виконавської майстерності, що слугує фундаментом для подальшої концертної практики вокаліста.

I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ВОКАЛІЗІВ У ВОКАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ

1.1 Сутність вокалізу як навчально-методичної одиниці та його функціональне значення у системі вокальної педагогіки.

У контексті сучасної вокально-педагогічної методології поняття вокаліз набуває багатовимірною значення як з точки зору практичної доцільності, так і в аспекті формування комплексної вокальної техніки. Вокаліз – це специфічна вокальна форма, що репрезентує собою вправу-характер-мініатюру без вербального тексту, яка виконується на відкритих голосних (частіше – а, о, е, у) або на складових звуках типу лі, ме, но тощо. Його структура вирізняється лаконізмом, ритміко-мелодичною логічністю та функціональною орієнтованістю на вдосконалення певного аспекту вокального мистецтва.

У методичному дискурсі вокаліз трактується як проміжна, проте надзвичайно важлива ланка між елементарними технічними вправами (гами, інтервали, арпеджіо) та повноцінними художніми творами репертуару. Саме через вокаліз формується поступовий перехід від елементарної вокальної моторики до складніших, художньо-зумовлених форм виконавського вираження.

Значущість вокалізу як дидактичного засобу полягає у його здатності фокусувати увагу співака на ізольованому від поетичного змісту процесі звуковидобування. Це дозволяє максимально зосередитись на таких складових співочого процесу, як:

- оптимізація дихального механізму (зокрема, координація між вдихом і фонацією);
- стабілізація вокальної опори як фізіологічної бази співу;
- формування гнучкої артикуляційної установки;
- налаштування резонаторної системи;
- розвиток інтонаційної точності та внутрішнього слуху.

Більше того, вокаліз виступає не лише як технічна вправа, а як своєрідна платформа для формування художньої уяви, адже навіть у межах абстрагованої від слів вокальної лінії від співака вимагається дотримання логіки фразування, емоційної напруги, інтонаційного рельєфу, тобто – виразного музичного мислення.

1.2. Класифікація вокалізів за методичною функцією: технічні, кантиленні, дихальні, інтонаційні моделі.

У практиці академічного вокального навчання важливим методичним завданням є систематизація вокалізів за провідними функціональними ознаками, що дозволяє диференційовано підходити до формування окремих елементів вокальної техніки. В основі такої класифікації лежить цілеспрямований розвиток певних навичок, що реалізуються через відповідну типологію вправ.

Технічні вокалізи – цей тип вокалізів спрямований на формування рухової координації вокального апарату, що включає артикуляційний, дихальний та резонаторний компоненти, шляхом відпрацювання точності, гнучкості та стабільності у складних мелодичних побудовах (до яких належать вправи, що містять швидкі пасажі, гами, тріолі, тремоло, тріелі, аподжійтури, форшлаги, глісандо, хроматичні проходження, секвенції, модуляції).

Технічні вокалізи сприяють розвитку мікромоторики, слухово-моторних рефлексів, точності інтонаційних стрибків, особливо у випадку великих інтервалів або інтонаційно нестійких структур. Приклади: Дж. Конконе «25 Leçons de chant, Op.10» №5, №7, №12 (спрямовані на розвиток рухливості, гнучкості голосу, точності інтонування), Г. Панофка «24 Vocalises» (Op. 81) (вправи на точність стрибків, контроль динаміки, розвиток гнучкості звукоутворення), М. Бордоні «36 Vocalises» (містять приклади колоратурних пасажів, трелей, діапазонних стрибків, особливо корисні для сопрано й тенорів), М. Маркезі «20 Vocalises élémentaires, Op. 15» (розвивають чистоту інтонації, володіння регістрами, колоратурну техніку), Н. Ваккаї «Metodo pratico di canto italiano» (уроки середнього й просунутого рівня з колоратурами, стрибками, складною ритмікою).

«Кантиленні вокалізи» змістовно й функціонально зорієнтовані на відтворення вокального легато (єдиного мелодійного потоку з чітко сформованою лінією динамічного та резонансного розвитку). Головними аспектами кантиленних вокалізів є:

- формування плавного атакування звука й м'якого зняття;
- забезпечення плавності регістрових переходів;
- робота з нюансами мікродинаміки (p–mp–mf–f);
- розвиток пластики вокальної фрази.

Ці вокалізи є ключовими у формуванні кантиленного мислення, без якого неможливе повноцінне оволодіння художньо-виразними засобами академічного співу. Наприклад, Дж. Конконе «50 Leçons de chant, Op.9 » (№1, №3, №6, №10) (містять виразні мелодії, зразки кантиленного співу), Г. Панофка «24 Vocalises» (Op. 81) (вправи з поступовим розвитком фраз, плавним легато, динамікою та нюансуванням), М. Бордоні «36 Vocalises» (мають виразну мелодичну структуру, що вимагає кантиленного підходу, особливо корисні для сопрано, мецо-сопрано, тенора), М. Маркезі «12 Vocalises» (багаті на емоційно забарвлені мелодичні лінії з гнучкою динамікою, орієнтовані на розвиток кантилени, зокрема у жіночих голосів), Н. Ваккаї «Metodo pratico di canto italiano» » (повільні й співучі вправи, що формують відчуття фрази, підтримки, легато), Ф. Пуленк – «Vocalise-Étude» (сучасний приклад кантиленного вокалізу з яскравою емоційністю).

«Дихальні вокалізи» застосовуються з метою формування раціональної дихальної техніки, яка включає в себе глибокий, спокійний, безшумний вдих, контрольовану витрату повітря на тривалому фразовому відрізку та стабілізацію опори через координацію між діафрагмальною роботою та фонацією.

Такі вправи слугують не лише для розвитку фізіологічної витривалості, а й для інтонаційної стабільності та рівномірності тембру в межах фрази. Особливу роль в цьому відіграє усвідомлене керування диханням, що є основою «внутрішнього контролю» співака.

Прикладами вокалізів дихального спрямування, що застосовуються у вокальній педагогіці для вдосконалення дихальної техніки є «50 Leçons de chant, Op.9» Дж. Конконе (побудовані на довгих фразах, що вимагають раціонального використання дихання), «24 Vocalises progressives, Op. 85» Г. Панофка (вправи на довгі легато-фрази й поступове нарощування фразування, що сприяє тренуванню дихального апарату), Марко Бордоні – «36 Vocalises» М. Бордоні (орієнтовані на розвиток кантилени й контроль дихання, особливо у середньому й повільному темпі), «12 Vocalises for Soprano or Mezzo-Soprano» М. Маркезі (містять розширені вокальні фрази з динамічними нюансами й поступовим наростанням, є ефективними для роботи над опорою), «Metodo pratico di canto italiano» Н. Ваккаї (структуровані вправи з поступовим ускладненням).

«Інтонаційні вокалізи», призначені для удосконалення вокального слуху, ладо-тонального чуття, розвитку внутрішнього аудіювання, базуються на чистому інтонуванні мажорно-мінорної системи, засвоєнні альтерованих звуків, інтонаційному розпізнаванні ладів з модулюванням, чіткому інтонуванні підвищених і понижених ступенів, змішаних інтервалів.

Вони відіграють важливу роль у запобіганні фальші, у формуванні точного інтонаційного механізму та розвитку психофізіологічного зв'язку між слуховим образом та вокальною реалізацією. Наприклад, Н. Ваккаї – «Metodo pratico di canto italiano» , уроки 1–10» (робота з діатонічними інтервалами, стійкість інтонації в простих тональностях), Дж. Конконе «25 Leçons de chant, Op.10», №4, №6, №9» (вправи на інтонаційну точність при зміні гармонії й реєстрів), Г. Панофка «24 Vocalises (op. 81), №2, №5, №14» (точне інтонування стрибків, інтервалів, хроматизми), М. Бордоні «36 Vocalises, №17, №21» (складні інтервали, чистота інтонації в широкому діапазоні), Ф. Пуленк «Vocalise-Étude» (сучасна гармонія, потреба в гнучкому інтонаційному слуху).

1.3. Вокаліз як інструмент формування елементів академічної вокальної техніки.

Вокаліз, як методично цілісна структура, виконує функцію тренувального середовища, в межах якого реалізуються ключові принципи побудови

академічного вокалу. На відміну від елементарних вокальних вправ, що розвивають окремі навички ізольовано, вокаліз є інтегрованим засобом формування комплексної технічної підготовки співака.

У педагогічній практиці вокаліз розглядається як модельне середовище, в якому відбувається не лише закріплення окремих технічних прийомів, а й їх взаємодія в рамках цілісного фразувального, динамічного та інтонаційного розвитку. У процесі послідовного освоєння вокалізів формуються такі базові компоненти академічної вокальної техніки як: інтонаційна стабільність, регістрова однорідність, вокальна опора, артикуляційна мобільність, резонансне налаштування

Інтонаційна стабільність. Повторюваність мелодичних зворотів у вокалізах сприяє формуванню стійкого інтонаційного контролю в межах певної тональності. Здобувач навчається коригувати висотні неточності у реальному часі, активізуючи внутрішній слух та взаємозв'язок між слуховим образом та виконавською дією. Завдяки цьому виникає чистота інтонування, як на горизонтальному (фразувальному), так і на вертикальному (інтервальному) рівнях.

Регістрова однорідність. Багато вокалізів побудовані на принципі діапазонного розгортання, що вимагає рівномірного, стабільного звучання в усіх регістрах голосу. Робота з такими моделями дозволяє розвивати плавність регістрових переходів, мінімізувати тесситурні напруження, а також уникати різких тембрових зламів. Це забезпечує гомогенність звучання по всій шкалі голосу.

Вокальна опора. Практика виконання вокалізів із розширеними фразами, варіативною динамікою і тривалими нотами сприяє активізації діафрагмально-реберного дихання і формуванню стійкої фонаційно-дихальної координації. Вокальна опора закріплюється через фізіологічно налаштований тиск повітря, завдяки чому виникає стабільне наповнене звучання.

Артикуляційна мобільність. У виконанні технічно насичених вокалізів значну увагу приділено артикуляційній точності, зокрема: чіткому

пропрацюванню приголосних, гнучкому переходу між голосними, синхронності мовленнєвих органів; відбувається тренування вокально-артикуляційного апарату, що має вирішальне значення як для технічної чіткості, так і для дикційної виразності.

Резонансне налаштування. Завдяки системній роботі над вокалізами розвивається почуття резонансної опори (навичка налаштовувати вокальну позицію відповідно до акустичних умов звучання), що включає в себе усвідомлену роботу з високою позицією звуку, розкритістю гортані, активізацією лицевих резонаторів, що сприяє виникненню співацької форманти, як ключової ознаки професійного вокального тону.

1.4. Методичні засади добору вокалізів з урахуванням рівня вокальної підготовки студент.

Добір вокалізів у системі академічного навчання співу є не випадковим, а строго регламентованим процесом, що ґрунтується на ряді дидактичних принципів. Ефективність вокальної підготовки значною мірою залежить від того, наскільки вправи відповідають технічному, психофізіологічному та інтонаційному рівню розвитку конкретного здобувача / здобувачки.

В даному випадку принцип поступовості передбачає градацію складності вокалізів – від елементарних до високотехнічних (відповідно до динаміки професійного вокального зростання). На початковому етапі застосовуються вокалізи з обмеженим діапазоном звучання (в межах октави); у статичних тональностях, з мінімальними модуляціями; з повільним або середнім темпом та простою ритмічною організацією; з переважанням легато-фразування без складних вокалізованих груп.

На середньому та вищому рівнях навчального процесу вводяться вправи з розширеним діапазоном, швидкими темпами, зміною метроритму, ритмічними зсувами, контрастною динамікою, ускладненими фразовими структурами та технічно складними елементами (аподжійтурами, фіоритурами, колоратурами тощо), що відповідають етапу переходу від технічної підготовки до художньої реалізації.

Принцип індивідуалізації (або індивідуальний підхід) у вокальній педагогіці є ключовим. Підбір вокалізів має враховувати: тип голосу (сопрано, мецо-сопрано, тенор, баритон тощо) та його тесситурні особливості, індивідуальний тембр та потенціал голосового апарату, рівень розвитку музичного слуху, ритмомоторики, пам'яті, наявність технічних труднощів (наприклад, нерівномірність регістрів, слабка артикуляція, недостатня опора тощо), темп засвоєння навчального матеріалу і ступінь самостійності здобувача / здобувачки.

Представлений адаптивний підхід забезпечує оптимальне навантаження на функціональні системи вокального апарату та сприяє поступовому подоланню індивідуальних складностей у техніці співу.

За принципом стилістичної відповідності репертуар вокалізів має відповідати естетичним критеріям академічної школи співу, зокрема традиціям *bel canto*, стилістичній точності, фразовій логіці, нюансуванню. Методично недоцільним є застосування вокалізів, побудованих поза межами академічної інтонаційно-ритмічної системи, оскільки це може дезорієнтувати здобувачів в художньому плані.

На пізніх етапах навчання доцільним є добір вокалізів відповідно до спеціалізації виконавця (наприклад, ліричний чи драматичний тип голосу, колоратурна техніка, ораторіальна або камерна спеціалізація). Також актуальним є врахування мовної природи вокалізів, зокрема тих, що включають текст (як у Н. Ваккаї), для розвитку дикції та стилістичної чутливості.

1.5. Авторитетні збірки вокалізів у системі академічної вокальної освіти: методичний аналіз.

У процесі історичного становлення європейської школи академічного співу було створено значну кількість методичних збірок вокалізів, які дотепер залишаються невід'ємним складником освітнього процесу в класах сольного співу. Ці збірки стали своєрідним еталоном вокальної педагогіки, оскільки кожна з них відображає відповідну методологічну концепцію, принципи технічного формування голосу та стилістичні уявлення свого часу.

Дж. Конконе (Giuseppe Concone, 1801 – 1861) – один із найвідоміших і найчастіше використовуваних авторів вокальних вправ у педагогічній практиці. Його збірки – «50 Leçons de chant, Op.9» (Додаток 1), «15 Vocalises, Op.12» (Додаток 2) – призначені насамперед для початкового й середнього етапу підготовки. Вони мелодично прості й лаконічні, побудовані на кантиленному принципі фразування, спрямовані на розвиток звуковедення, рівномірної динаміки, дихальної витривалості, відзначаються інтонаційною прозорістю та стійкою ладотональною логікою.

Г. Панофка (Heinrich Panofka, 1807 – 1887) – педагог, що сформував більш технічно орієнтовану концепцію вокалізу, у якій головною метою є поступове ускладнення фактури та розвиток мобільності голосу, наявність інтервальних стрибків, швидких пасажів, вокальних секвенцій, акцент на артикуляційній чіткості та тембровій гнучкості, підготовка до колоратурної техніки, застосування контрастної динаміки.

Його збірка «24 Vocalises, Op. 81» (Додаток 3) використовується на середньому та вищому рівнях підготовки як основа для розвитку флексибільності та технічної витривалості голосового апарату.

Н. Ваккаї (Nicola Vaccai, 1790 – 1848) – автор вокальної системи «Metodo pratico di canto italiano» (Додаток 4), що посідає особливе місце у методиці, оскільки поєднує вокаліз з елементами художнього висловлення завдяки використанню тексту на італійській мові. Вокалізи виконуються на поетичному тексті, що моделює спів у реальному художньому контексті, реалізується синтез технічної підготовки та дикційної культури, увага приділяється мовно-інтонаційній виразності, логіці фрази, стилістичній нормативності (в дусі *bel canto*), вправи побудовані на аналогах вокального репертуару — романсів, арій, речитативів.

Завдяки цим якостям збірка Н. Ваккаї є незамінною на етапі переходу до роботи з текстовим матеріалом, формуючи синтетичне вокально-художнє мислення.

М. Маркезі (Mathilde Marchesi, 1821 – 1913) – видатна представниця традиції *bel canto*, учениця Гарсії, її збірки орієнтовані насамперед на жіночі голоси – сопрано й мецо-сопрано. Характерними рисами вокалізів композиторки є увага до високого регістру, контрольованого легато, чутливого нюансування, вправи спрямовані на розширення діапазону, плавність регістрових переходів, формування стійкої вокальної позиції, значна частина вокалізів базується на елементах белькантової техніки (пульсуючі фрази, вокальні орнаменти, динамічна лінійність).

Її збірка «24 Vocalises for Soprano or Mezzo-Soprano» (Додаток 5) є цінним інструментом для розвитку виразності тембру, гнучкості інтонаційної лінії, а також для становлення індивідуального стилю виконання.

Висновки. Системне впровадження вокалізів у навчальний процес забезпечує не лише тренування м'язової пам'яті та вокальної координації, а й сприяє розвитку інтерпретаційних навичок, стилістичного чуття, гнучкого тембрового моделювання.

Вокаліз виступає не лише як навчальна одиниця, а як системна модель вокального розвитку, що дозволяє поступово й цілеспрямовано формувати всю сукупність навичок, необхідних для оволодіння технікою академічного співу. Його варіативність, повторюваність і музично-структурна логіка створюють оптимальні умови для автоматизації технічних прийомів без втрати художньої виразності, що підкреслює універсальність вокалізу як навчально-методичного інструмента.

Методика добору вокалізів у навчальному процесі має бути гнучкою, адаптивною та індивідуалізованою, але водночас спиратись на об'єктивні критерії вокального розвитку. Її основна мета – не лише технічне удосконалення, а й поступове занурення здобувачів у естетику академічного співу, з формуванням стійкого стилістичного й інтонаційного мислення.

Кожна із зазначених вище збірок не лише відображає виконавсько-естетичні ідеали певної доби, а й надає методично обґрунтовану модель формування вокальних навичок. Їх інтеграція у педагогічну практику дозволяє

забезпечити поетапне, стилістично вивірене та технічно збалансоване навчання вокаліста на всіх рівнях професійного становлення.

II. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ВОКАЛІЗІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОМУ СПІВУ

2.1. Вокалізи на етапі початкової підготовки: завдання та особливості

Початковий етап навчання академічному співу є фундаментальним періодом, протягом якого закладаються основи вокального апарату, формуються первинні уявлення про звук, дихання, інтонацію та виконавську дисципліну. Саме тому використання вокалізів на цій стадії повинно бути методично обґрунтованим, цілеспрямованим і адаптованим до фізіологічного та слухового рівня розвитку студента.

Головною методичною функцією вокалізів початкового рівня є формування первинної вокальної координації, що передбачає: усвідомлення процесу звуковидобування та фонаційного контролю; розвиток статичної та динамічної інтонаційної точності в межах простих інтервалів і стійких ладових функцій; оволодіння елементарною дихальною установкою та принципами роботи з опорою; поступове формування навичок вокального легато; розвиток артикуляційної чіткості й вокального резонансу; виховання внутрішнього слуху та уваги до якості власного звучання.

Усе це реалізується за допомогою мінімально ускладненого вокального матеріалу, що не вимагає надмірного зусилля від дихального апарату чи надмірної концентрації уваги на складній техніці.

Методичні характеристики вокалізів, придатних для початківців є:

- обмежений діапазон (не більше октави, з поступовим розширенням);
- повільний або середній темп, що дозволяє студенту осмислено виконувати кожну ноту;
- однакова тривалість звуків або нескладні ритмічні фігури (чверті, половини, прості восьмі);

- статична або поступово змінювана тональність, без різких модуляцій;
- відсутність складних мелізматичних елементів (груп нот, форшлаги, аподжійтури тощо);
- використання стійких вокальних складів (а, о, лі, ме) для стабілізації вокальної позиції;
- візуальний супровід (фортепіанне дублювання вокальної лінії або паралельна гра на інструменті), що підсилює інтонаційний контроль.

У методичному сенсі ці вокалізи служать зоною безпечного розвитку, де здобувач чи здобувачка мають змогу вільно досліджувати можливості свого голосу, уникати перенапруги, знайомитися з базовими принципами вокального звучання.

2.2. Робота над диханням та звуковеденням у вокалізах

Дихання та звуковедення є двома ключовими опорами академічного співу, без яких неможливе якісне функціонування вокального апарату. Методика роботи над цими компонентами в рамках вокалізів ґрунтується на принципі фізіологічної доцільності, музичної цілісності та поступової автоматизації дихально-фонаційного механізму.

Правильне дихання в академічному співі визначає не лише тривалість фрази, а й стабільність інтонації, якість звуковидобування, динамічну рівновагу й виразність кантилени. У методичному плані вокалізи, орієнтовані на розвиток дихального апарату, реалізують такі цілі, як формування глибокого, спокійного, беззвучного вдиху за рахунок діафрагмально-реберного механізму; розвиток навички контрольованої витрати повітря в межах довгих фраз або утримання тривалих нот; оволодіння ритмом дихального циклу, з поступовим збільшенням фразової довжини; закріплення фізіологічної опори як бази звукового тиску, що переноситься на масу тіла, а не на голосовий апарат.

Доцільним є використання вокалізів з поступово подовженими фразами, вокалізів на одній ноті з варіативною динамікою, а також вправ із паузами для дихального аналізу, що дозволяє здобувачам відчувати механіку дихального процесу в дії.

Формування навичок звуковедення починається з звуковедення (легато) як організованого, цілісного, нерозривного руху вокальної лінії, що вимагає високого ступеня контролю над усіма компонентами вокального апарату. У рамках вокалізів робота над звуковеденням передбачає:

- злитий перехід між звуками без «сходинок», стрибків чи втрати тембру;
- рівномірне фонаційне наповнення звуку впродовж усієї фрази;
- плавну динамічну модуляцію – мікродинаміку, *crescendo/decrescendo*;
- стійку вокальну позицію з фокусованим, спрямованим звуком;
- рівномірний тембр у регістрових переходах.

Особливу увагу має бути приділено атакуванню звуку: на початковому етапі – м'якому входженню на «плавному диханні», на пізнішому – розвитку динамічної варіативності атаки (легка, різка, енергетично наповнена).

Ефективними є вокалізи, які містять тривалі фрази в *legato*-манері, побудовані на секвенціях, повторюваних мелодичних зворотах або арпеджіо, що розвивають інтонаційну логіку в умовах безперервного звучання.

2.3. Вокалізи для розвитку діапазону, гнучкості та рівномірності звучання.

Опанування широкого вокального діапазону, розвиток гнучкості голосового апарату та досягнення тембрової однорідності звучання в усіх регістрах є ключовими завданнями професійної вокальної підготовки. Методика реалізації цих завдань у межах вокалізів ґрунтується на поступовому розширенні технічних можливостей голосу, з урахуванням його природних характеристик, фізіологічних обмежень і типології.

Розширення діапазону повинно відбуватись послідовно та функціонально обґрунтовано. В межах вокалізів це реалізується через: поступове введення висхідних та низхідних вокальних інтервалів (спочатку — терції, кварта, пізніше — сексти, септими, октави); використання арпеджіо та стрибкових мелодичних ходів, що охоплюють широкі тесситурні зони; поступове включення головного та грудного регістрів із збереженням тембрової цілісності.

Особливої уваги вимагає психофізіологічна готовність до екстремальних нот: високих або низьких. Важливо уникати напруження та форсування, натомість – забезпечити вільний прохід звуку через резонаторну систему за умов правильної опори й фокусованої вокальної позиції.

Гнучкість (флексибільність) голосу – це здатність виконувати рухливі пасажі, фіоритури, секвенції з чіткою інтонацією, рівною динамікою та без втрати вокальної опори. Методично це досягається через: вправи на чітку зміну висоти в межах невеликих інтервалів у швидкому темпі (тріолі, нонолі); роботу з хроматизмами для напрацювання дрібної моторики; застосування вокалізів із рівномірними синкопованими рухами, що вимагають високої координації артикуляційного апарату.

Така практика сприяє формуванню вокальної моторики, синхронізації дихального імпульсу з фонаційною дією та розвитку слухово-моторного контролю.

Однорідність вокального тону в межах усього діапазону є одним з критеріїв високого рівня вокальної техніки, а саме урівноваження регістрів шляхом виконання вокалізів, які охоплюють "перехідні зони" (пасажі між грудним, середнім і головним резонансами); вирівнювання тембру, гучності та яскравості звучання по всій тесситурі; створення єдиного «вокального ядра» – акустично насиченої, фокусованої манери звуковидобування.

Доцільно використовувати вокалізи з довгими фразами, арковими мелодичними лініями, де звучання «проходить» усі регістри, та здобувач / здобувачка мають змогу контролювати єдність звучання.

2.4. Методика поетапного ускладнення вокалізів.

Поступове ускладнення вокалізів є невід’ємною частиною навчального процесу у класі академічного співу, що передбачає логічну послідовність і дидактичну доцільність кожного нового рівня навантаження. Тий підхід дозволяє не лише розширити технічний діапазон можливостей кожного з здобувачів, а й зберегти природність формування голосу, уникаючи передчасного перевантаження вокального апарату.

Система ускладнення вокалізів базується на кількох взаємопов'язаних принципах:

принцип нарощування технічної складності – поступове введення нових інтервальних структур, темпових і ритмічних варіацій, прикрас, орнаментів, модуляцій;

принцип тесситурного розширення – розширення діапазону вокалізів як у висхідному, так і в низхідному напрямку із поступовим охопленням перехідних регістрів;

принцип зростання динамічного та емоційного навантаження – впровадження нюансованих завдань (*crescendo*, *diminuendo*, *sfz*, *piano-attacco*), які сприяють розвитку контрольованої виразності;

принцип фразового ускладнення – поступове ускладнення будови вокальної фрази, поява елементів довготривалого *legato*, синкоп, секвенцій, змінних акцентів.

Поетапна структура ускладнення вокалізів:

- початковий етап: прості вокалізи в межах октави; чіткий метр, однакова тривалість нот; повільний або середній темп; виконання на одній голосній або простому складі; опора на стійкі тональні функції;
- середній етап: розширення діапазону до 11–13 звуків; введення рухомих мелодичних груп (тріолі, арпеджіо, пасажі); перші спроби динамічного варіювання; поява орнаментальних елементів (форшлаги, аподжійтури); фрази складнішої структури:
- вищий етап: охоплення повного робочого діапазону голосу; активне використання колоратурних елементів; чергування *legato* і *staccato*; зміна метричних акцентів, внутрішніх фразових імпульсів; включення тексту для поєднання техніки з дикцією і стилістикою.

Поетапне ускладнення вокалізів повинно здійснюватись індивідуалізовано, з урахуванням: типу голосу та його готовності до розширення технічних меж; темпу засвоєння матеріалу; наявності / відсутності втоми,

перенапруги, вокальних затисків; рівня сформованості слуху, пам'яті, артикуляційної моторики.

Окрім того, важливо не лише вводити нові технічні компоненти, а й повертатись до раніше засвоєних вокалізів з новим завданням (наприклад, виконати знайому вправу у швидшому темпі або з новим динамічним контуром). Така реінтерпретація сприяє закріпленню навичок на більш глибокому рівні.

2.5. Приклади вправ і вокалізів для щоденної роботи студентів

Щоденна вокальна практика у класі академічного співу має забезпечити системне укріплення технічної бази, підтримання функціональної стійкості вокального апарату, розвиток слухової чутливості та виконавської дисципліни. Практика свідчить, що регулярне виконання цілеспрямованих вокалізів із чітким завданням сприяє не лише збереженню голосової форми, а й поступовому розширенню технічного діапазону можливостей співака.

Загальні вимоги до щоденних вокалізів:

- тривалість комплексу: 20–30 хвилин активної роботи (в залежності від рівня підготовки);
- послідовність: від простого до складного (розспівування → технічні вправи → звуковедіння → кантілена);
- темпова і динамічна варіативність: виконання однієї вправи в різних темпах і нюансах;
- фокусованість завдання: кожна вправа має конкретну методичну мету (дихання, реєстр, артикуляція, інтонація тощо).

Типовий щоденний комплекс вокалізів:

- розспівування на стійких голосних: [до-ре-ми-фа-соль] (на а, о, е). Завдання: активізація опори, формування стабільної вокальної позиції, темп – Moderato, діапазон – поступово розширюється;

- вправи на фіксацію дихання: тримання однієї ноти протягом 8–10 секунд із crescendo–diminuendo, далі – фраза на одну подачу дихання (5–7 нот legato на складі лі або ме). Завдання: контроль витрати повітря, робота з довгими фразами;

- арпеджіо для реєстрового вирівнювання :[до-ми-соль-до-соль-ми-до] – на о або е, з акцентом на однакову якість тону; виконувати в середньому темпі, з динамічним вирівнюванням. Завдання: плавні переходи між реєстрами, темброва єдність;

- пасажі на гнучкість і точність інтонування: хроматичні фрагменти (1–2 тони) в темпі Allegretto, гами секвенційного типу – з поступовим підняттям на півтону. Завдання: вокальна моторика, чіткість інтервалів;

- кантиленні вокалізи: виконання фрази з попередньо заданою динамікою (mf – p – cresc. – sfz – dim). Завдання: розвиток звуковедення, емоційності, фразування.

Методичні поради до виконання комплексу: перед початком: вокальна та тілесна розминка, налаштування психофізіологічного стану; під час виконання: уважний контроль дихання, слухової самооцінки, відчуття резонансу; після комплексу: короткий аналіз результатів (що вдалося, що потребує доопрацювання).

2.6. Контроль і самоконтроль при роботі з вокалізами

Контроль і самоконтроль є необхідними компонентами освітнього процесу у класі академічного співу, що забезпечують ефективність засвоєння вокальної техніки, запобігання помилкам, а також сприяють формуванню усвідомленої виконавської поведінки здобувачів. Робота з вокалізами як навчальними модулями передбачає постійний зворотний зв'язок між слуховим аналізом і вокальною дією – як з боку педагога, так і самого виконавця.

Контроль з боку викладача має включати: аналіз звучання (темброва чистота, інтонаційна точність, стабільність реєстрів, якість легато); функціональний контроль (коректність дихання, наявність або відсутність затисків, якість атаки звуку); виконавську свідомість (рівень концентрації уваги, послідовність дій, адекватність реагування на зауваження); динаміку розвитку (порівняння з попередніми результатами, виявлення повторюваних помилок.

Викладач виконує також функцію зовнішнього слухового дзеркала, надаючи об'єктивну оцінку тих параметрів, які не завжди піддаються самотійній оцінці студента.

Однією з цілей педагогіки вокалу є формування в студента здатності до внутрішнього аудіювання та рефлексії над власним виконанням. До основних форм самоконтролю під час роботи з вокалізами належать: слуховий самоконтроль (аналіз чистоти інтонації, виявлення "розмитих" звуків, нестійких тембрів, нечітких атак); кінестетичний самоконтроль (відчуття роботи опори, свободи артикуляції, відсутності надмірного напруження); психофізіологічне усвідомлення (здатність розпізнати момент втоми, перенапруги або психоемоційної нестабільності); самоаналіз результату (після виконання вокалізу – усне або письмове формулювання того, що вдалося, які виникли труднощі, що потребує доопрацювання); не менш ефективним є використання запису власного голосу для прослуховування «з боку», що дозволяє об'єктивізувати враження від власного виконання.

Також завданням методики є поступове формування самотійної навички роботи з вокальним матеріалом. Це включає: вміння аналізувати новий вокаліз до виконання (структура, інтонація, технічні труднощі); здатність планувати тренувальний процес: які вправи виконати, з якою метою, у якому порядку; оцінювати динаміку прогресу (наприклад, шляхом ведення щоденника занять); критично ставитися до власного результату без емоційного перенасичення або самозаспокоєння.

Вокалізи є універсальним інструментом усвідомленої роботи над дихальним та фразовим компонентами співу, в якому об'єднуються фізіологія, музичне мислення та технічна досконалість. Вони дозволяють інтегрувати дихання і звуковедення в єдиний вокально-виразний процес.

Вокалізи, сконструйовані з урахуванням принципів діапазонного розширення, моторної гнучкості та тональної єдності, забезпечують

комплексний розвиток вокального голосу як функціонально гнучкого, технічно стійкого та художньо налаштованого інструмента.

Методика поетапного ускладнення вокалізів є логічним засобом вокального зростання, який дозволяє поступово й безпечно нарощувати технічний арсенал співака, зберігаючи музичну цілісність та вокальне здоров'я.

Щоденні вокальні вправи на основі вокалізів не є формальним розігрівом, а становлять структуровану частину навчального процесу, що забезпечує стійкий технічний розвиток, слухову дисципліну та підтримання функціональної «готовності» голосу до художньої роботи з репертуаром.

Контроль і самоконтроль у процесі роботи з вокалізами виконують не лише функцію технічного моніторингу, а й слугують основою для формування професійної відповідальності, виконавської усвідомленості та внутрішньої художньої дисципліни, що є визначальними для успішного становлення вокаліста в умовах академічної школи.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного теоретико-практичного аналізу проблеми використання вокалізів у процесі навчання академічному співу можна зробити низку узагальнюючих висновків.

Вокаліз є універсальним і високоефективним методичним інструментом, який виконує функцію зв'язувальної ланки між технічними вправами та художнім репертуаром. Його структурна простота поєднується з функціональною гнучкістю, що дозволяє застосовувати вокалізи на всіх етапах вокальної підготовки.

У межах вокальної педагогіки вокалізи класифікуються за провідними методичними завданнями: технічними, звуковедінними, дихальними та інтонаційними. Така типологія дозволяє здійснювати системне й цілеспрямоване формування елементів вокальної техніки – інтонування, дихання, легато, артикуляції, регістрового та резонансного налаштування.

Вокалізи є ефективним засобом формування стійких технічних навичок, які реалізуються в художньо-стилістичній формі. Вони забезпечують поступовий розвиток внутрішнього слуху, вокального мислення, виконавської самосвідомості.

Методика добору вокалізів має ґрунтуватися на принципах поступовості, індивідуалізації та стилістичної відповідності. Кожен вокаліз повинен відповідати рівню підготовки здобувача, типу його голосу, технічним особливостям та естетичним вимогам академічного вокалу.

На практичному рівні вокалізи слугують засобом реалізації конкретних дидактичних завдань: розвиток діапазону, гнучкості, дихальної витривалості, регістрової збалансованості, кантиленного фразування, технічної точності. Їх поетапне ускладнення сприяє стійкому професійному зростанню здобувачів.

Контроль і самоконтроль під час роботи з вокалізами відіграють вирішальну роль у формуванні усвідомленого виконавського процесу. Педагогічне спостереження, слуховий аналіз, кінестетична рефлексія та самооцінка є запорукою високої ефективності вокального навчання.

Таким чином, вокалізи залишаються одним із найдієвіших педагогічних засобів у системі академічної вокальної освіти, що дозволяє інтегрувати технічну підготовку та художню виразність у єдину вокальну культуру.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В.Г. Формування індивідуального виконавського стилю: культурноантропологічний аспект: наукове дослідження. Київ: Українська ідея, 1999. 24 с.
2. Антонюк В.Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник. Київ: ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с.
3. Вокальні твори на вірші Лесі Українки. Київ: Музична Україна, 1997. 46 с.
4. Гребенюк Н.Є. Формування вокально-виконавських навичок та роль між особистісного спілкування у класі сольного співу : дис. ... канд.

мистецтвознавства: 17.00.02 / Київ: Київська держ. консерваторія ім. П.І.Чайковського, 1994. 179 с.

5. Жишкович М. Основи вокально-педагогічних навиків : Методичні поради для студентів вокальних факультетів вищих навчальних закладів культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації. Львів: Музика, 2007. 43 с.

6. Олексюк О.М. Музична педагогіка : навч. посіб. Київ : КНУКіМ, 2006. 188 с.

7. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) Київ: Освіта України, 2008. 274 с.

8. Brown, O. L. Discover your voice: How to develop healthy voice habits. San Diego: Singular Publishing Group. 1996.

9. Chilcote, K. S. The vocalise art song. University of Oregon. 1991.

10. Miller R. The Structure of Singing: System and Art in Vocal Technique. — New York: Schirmer Books, 1996.

11. Vaccai, N. Metodo pratico di canto. 1990.

Concone — Fifty Lessons for Medium Voice, Op. 9 — Part 1

Moderato. (♩ = 88.)

1.

2.

Moderato. (♩ = 88.)

Concours — Fifty Lessons for Medium Voice, Op. 9 — Part 1

First system of musical notation, featuring a vocal line and piano accompaniment. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is common time (C). The piano part consists of chords and moving lines in both hands.

Second system of musical notation, continuing the vocal and piano parts. It includes dynamic markings such as *p* (piano) and *dim.* (diminuendo).

Andante con moto. ($\text{♩} = \text{so.}$)

Third system of musical notation, starting with the tempo change *Andante con moto. (♩ = so.)*. It features a triplet in the piano part and dynamic markings like *p*.

Fourth system of musical notation, including a *dim.* marking in the piano part. The piano accompaniment continues with rhythmic patterns.

Fifth system of musical notation, concluding the piece. It features a *dim.* marking in the piano part and a final cadence.

Concone — Fifty Lessons for Medium Voice, Op. 9 — Part 1

First system of musical notation. It consists of a vocal line on a single treble clef staff and a piano accompaniment on grand staff (treble and bass clefs). The vocal line features a melodic phrase with a slur and a *p* dynamic marking. The piano accompaniment includes a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and a bass line in the left hand.

Second system of musical notation, continuing the vocal and piano parts from the first system. The piano accompaniment features a consistent eighth-note pattern in the right hand.

Third system of musical notation. The piano accompaniment in the right hand shows a change in texture with sixteenth-note runs and chords. The vocal line continues with a melodic line.

Fourth system of musical notation. The piano accompaniment continues with sixteenth-note patterns. The vocal line concludes with a final note. The system ends with a double bar line and a repeat sign.

Allegretto cantabile. ($\text{♩} = \text{sz.}$)

Fifth system of musical notation, labeled '4.' on the left. It features a vocal line and a piano accompaniment. The piano part is marked *p legato.* and consists of a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a simple bass line in the left hand.

Concours — Fifty Lessons for Medium Voice, Op. 9 — Part 1

The first system of music features a vocal line in the upper staff and a piano accompaniment in the lower staff. The vocal line begins with a *p* dynamic and includes a *cresc.* marking. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note pattern in the right hand and a bass line in the left hand.

The second system continues the vocal and piano parts. The vocal line has a *p* dynamic. The piano accompaniment maintains its rhythmic pattern, with some chordal textures in the right hand.

The third system shows the vocal line with a *p* dynamic and the piano accompaniment. The piano part features a consistent eighth-note accompaniment.

The fourth system continues the piece. The vocal line has a *p* dynamic. The piano accompaniment includes a *p* dynamic marking and features a steady eighth-note accompaniment.

The fifth system shows the vocal line with a *p* dynamic and a *dim.* marking. The piano accompaniment continues with a steady eighth-note accompaniment.

The sixth system concludes the piece. The vocal line has a *p* dynamic. The piano accompaniment features a steady eighth-note accompaniment.

Concone
15 Vocalises, Op. 12
Medium or Low Voice

The sign () and the rests indicate where breath must be taken.

Moderato cantabile, quasi lento. (♩ = 60.)

1.

dolce.

p

dolce.

p

p

p

p

p

p

rall.

p

rall.

dim.

colla. voce.

Concone — 15 Vocalises, Op. 12 — Medium or Low Voice

a tempo.

a tempo.

p

poco rall.

p

Fine.

Poco più animato. ($\text{♩} = 92.$)

p elegante.

Concone — 15 Vocalises, Op. 12 — Medium or Low Voice

The musical score consists of six systems, each with a vocal line and a piano accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings.

System 1: Vocal line starts with a *p* dynamic. Piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a similar pattern in the left hand.

System 2: Vocal line includes a *p* dynamic and a *dim.* marking. The piano accompaniment continues with the eighth-note pattern.

System 3: Vocal line starts with a *p* dynamic. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a similar pattern in the left hand.

System 4: Vocal line includes a *p* dynamic. The piano accompaniment continues with the eighth-note pattern.

System 5: Vocal line includes a *p* dynamic and a *rall.* marking. The piano accompaniment continues with the eighth-note pattern.

System 6: Vocal line includes a *p* dynamic and a *D. C. al Segno* marking. The piano accompaniment continues with the eighth-note pattern.

Concours — 15 Vocalises, Op. 12 — Medium or Low Voice

Scherzo.

Allegro vivo risoluto. (♩ = 182.)

15.

The musical score is written for a vocal line and a piano accompaniment. It consists of five systems of music. The first system shows the vocal line with a whole rest and the piano accompaniment starting with a forte (*f*) dynamic. The second system continues the piano accompaniment with a *poco riten.* marking. The third system features a vocal line with a forte (*f*) dynamic and the instruction *energico risoluto*, accompanied by a piano accompaniment with a rhythmic pattern of chords. The fourth and fifth systems continue the vocal and piano parts, with the piano accompaniment maintaining its rhythmic pattern.

Concorte — 15 Vocalises, Op. 12 — Medium or Low Voice

The musical score is presented in six systems. Each system includes a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The key signature is B-flat major (two flats), and the time signature is 3/4. The vocal line features a melodic line with various ornaments and phrasing. The piano accompaniment consists of chords and arpeggiated figures in both hands.

Concone — 15 Vocalises, Op. 12 — Medium or Low Voice

Poco meno mosso.

p dolce

p

Concours — 15 Vocalises, Op. 12 — Medium or Low Voice

Tempo I.

f risoluto energico

dim.

ff

dim.

Panofka
24 Vocalises, Op. 81
Alto, Baritone, Bass
Book 1
Major Scales

Moderato

Baritone and Bass

Alto

1

Piano

The musical score is arranged in five systems. Each system contains three staves: the top staff for Baritone and Bass, the middle staff for Alto, and the bottom staff for Piano. The tempo is marked 'Moderato'. The key signature has two flats. The score includes dynamics markings such as *f* (forte) and *p* (piano). The piano part features a rhythmic accompaniment of eighth notes in the right hand and quarter notes in the left hand.

Piano — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 1

The musical score is arranged in four systems, each containing three staves. The top staff of each system is for the voice (bass clef), the middle staff is for the piano right hand (treble clef), and the bottom staff is for the piano left hand (bass clef). The key signature is B-flat major (two flats) and the time signature is 3/4. Dynamics include *p* (piano) and *f* (forte). The piano accompaniment features a consistent eighth-note bass line in the left hand, while the right hand plays a more complex, melodic line. The voice part consists of long, flowing lines with various articulations and dynamics.

Piano — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 1

The image displays a musical score for a piano and voice. The score is arranged in three systems, each consisting of three staves: a vocal line (Alto, Baritone, Bass), a vocal line (Alto, Baritone, Bass), and a piano accompaniment. The key signature is B-flat major (two flats), and the time signature is 4/4. The score is marked with dynamic indications: *f* (forte) and *p* (piano). The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and a more complex pattern in the left hand, often with triplets. The vocal lines consist of melodic phrases with slurs and accents. The score is divided into measures by vertical bar lines.

Pinaoka — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 1

The first system of musical notation consists of three staves. The top two staves are for vocal parts (Alto, Baritone, Bass) and the bottom staff is for piano accompaniment. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The vocal lines feature long, flowing melodic lines with slurs and accents. The piano accompaniment provides a harmonic and rhythmic foundation with chords and moving lines. A dynamic marking of *p* (piano) is present in both the vocal and piano parts.

The second system of musical notation continues the piece with three staves. The vocal parts continue their melodic development with slurs and accents. The piano accompaniment features a more active bass line with eighth-note patterns. A dynamic marking of *p* is visible in the piano part.

The third system of musical notation concludes the piece with three staves. The vocal parts have more complex rhythmic patterns, including sixteenth-note runs. The piano accompaniment features a prominent sixteenth-note figure in the bass. Dynamic markings of *pp* (pianissimo) and *f* (forte) are used to indicate changes in volume. The system ends with a double bar line.

Panofka
24 Vocalises, Op. 81
Alto, Baritone, Bass
Book 2

Dotted Notes

Allegretto

Baritone and Bass
Alto
13
Piano

The musical score consists of three systems. Each system has three staves: Baritone and Bass (bass clef), Alto (treble clef), and Piano (grand staff). The key signature has two flats (B-flat major), and the time signature is 3/4. The tempo is marked 'Allegretto'. The first system begins with a piano (*p*) dynamic. The second system features a forte (*f*) dynamic. The third system returns to piano (*p*). The piano part consists of chords and simple melodic lines, while the vocal parts have more complex rhythmic patterns with dotted notes.

Panofka — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 2

Musical score for the first system of Panofka's 24 Vocalises, Op. 81. The score is written for Alto, Baritone, Bass, and Piano. It consists of three staves: Bass, Treble, and Piano. The key signature is B-flat major. The first system includes dynamic markings of forte (*f*), piano (*p*), and piano (*p*), and tempo markings of *a tempo* and *rit.* (ritardando).

Musical score for the second system of Panofka's 24 Vocalises, Op. 81. The score is written for Alto, Baritone, Bass, and Piano. It consists of three staves: Bass, Treble, and Piano. The key signature is B-flat major. The second system includes dynamic markings of piano (*p*) and forte (*f*).

Musical score for the third system of Panofka's 24 Vocalises, Op. 81. The score is written for Alto, Baritone, Bass, and Piano. It consists of three staves: Bass, Treble, and Piano. The key signature is B-flat major. The third system includes dynamic markings of piano (*p*) and forte (*f*).

Pancfka — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 2

The first system of the musical score consists of three staves. The top two staves are for the vocal line, with the upper staff in bass clef and the lower staff in treble clef. The bottom two staves are for the piano accompaniment, with the upper staff in treble clef and the lower staff in bass clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 3/4. The vocal line features a melodic line with slurs and accents, marked with *f* (forte) and *p* (piano). The piano accompaniment provides harmonic support with chords and a steady bass line.

The second system of the musical score continues the vocal and piano parts. The vocal line shows more melodic development with slurs and accents, marked with *f* and *p*. The piano accompaniment continues with harmonic support, featuring chords and a steady bass line.

The third system of the musical score concludes the piece. The vocal line features a final melodic phrase with slurs and accents, marked with *p* and *f*. The piano accompaniment provides harmonic support, ending with a final chord. The system concludes with a double bar line.

Intervals

Moderato

Baritone and Bass

Alto

24

Piano

The musical score is arranged in three systems. Each system contains four staves: Baritone and Bass (bass clef), Alto (treble clef), and Piano (grand staff with treble and bass clefs). The tempo is marked 'Moderato'. The key signature has two flats (B-flat major). The first system includes dynamic markings of *mf* for the vocal parts and *mf* for the piano. The piano part features a complex rhythmic pattern with triplets and slurs. The second and third systems show the vocal parts and piano accompaniment continuing. The piano part continues with similar rhythmic patterns and slurs.

Panofka — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 2

The musical score is presented in three systems. Each system includes a vocal line (bass clef) and a piano accompaniment (treble and bass clefs).
- **System 1:** The vocal line begins with a *cresc.* marking and reaches a *f* dynamic. The piano accompaniment features a dense, rhythmic texture in the right hand.
- **System 2:** The vocal line is marked *p*. The piano accompaniment continues with a similar texture.
- **System 3:** The vocal line is marked *mf*. The piano accompaniment concludes with a final chordal texture.

Panaofka — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 2

The musical score is presented in three systems, each containing four staves. The first system includes a Bass staff, a Treble staff, a Treble staff (likely for the right hand of a piano), and a Bass staff (likely for the left hand of a piano). The second system follows the same four-staff layout. The third system also follows the same four-staff layout. The music is written in a key signature of one flat (B-flat major or D minor) and a 2/4 time signature. Dynamics such as *f* (forte) and *p* (piano) are indicated throughout. Slurs and accents are used to shape the melodic lines. The piano accompaniment features intricate rhythmic patterns, including sixteenth-note runs and chordal textures.

Panofka — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 2

First system of musical notation. The vocal line (bass clef) and piano accompaniment (grand staff) are shown. The piano part features a rhythmic pattern of eighth notes with slurs and a *rit.* marking.

Second system of musical notation. The vocal line continues with a *p* dynamic marking. The piano accompaniment is marked *a tempo* and *p*.

Third system of musical notation. The vocal line continues with a *p* dynamic marking. The piano accompaniment continues with a rhythmic pattern of eighth notes with slurs.

Ponofka — 24 Vocalises, Op. 81 — Alto, Baritone, Bass — Book 2

First system of musical notation for the vocalise. It consists of three staves: a vocal line in bass clef, a treble clef staff, and a piano accompaniment in treble and bass clefs. The piano part features a rhythmic pattern of eighth notes with slurs.

Second system of musical notation. The vocal line continues with a few notes. The piano accompaniment continues with eighth-note patterns and includes a key signature change to one sharp (F#).

Third system of musical notation. The vocal line has a long note with a slur. The piano accompaniment includes a key signature change to two sharps (F# and C#) and dynamic markings *p* and *rit.* (ritardando).

Vaccai — Practical Method — for High Voice

Lektion I.

Die Tonleiter. | *La Gamme.* | The Scale.

Adagio.

Nicola Vaccai (1790–1848)

Ma - nca so - - lle - ci - ta più de - l'fu -
Schützt man die Flam - me nicht, ach, es man's

sa - - to, a - nco - rchè s'a - gi - ti co - nlie - ve
dach - - te, löcht leicht der Wind das Licht, das er ent -

fia - to, fa - ce che pa - lpi - ta pre - sso a - l mo -
fack - te: Brich denn, du arm - se - lig Herz, stamm vor

rir, fa - ce che pa - lpi - ta pre - sso a - l mo - rir.
Schmerz! Brich denn, du arm - se - lig Herz, stamm vor Schmerz!

Il s'éteint insensiblement et plus vite qu'on ne le pense, quoiqu'agité par un léger zéphyr, le flambeau vacillant près de mourir.

The spark which the gentle wind fanned into a flame, moving to the slightest breath of air, is extinguished by the gale.

Vaccini — Practical Method — for High Voice

Terzensprünge. | *Sauts de Tierce.* | Skips of Thirds.

Andantino.

Sem-pli - cet - ta tor - to - rel - la, che non ve-dei suo pe -
Ar - mes *Fals-chen, laß dich* *war - nen* *vor des* *Fa - gel - stel - lere*

ri-glio, per fug - gir dal cru-do ar - ti - glio vo - la in grembo al cac - cia -
Fal - len, kaum ent - flohn des *Gei - ers* *Kral - len, kühl dich* *vor - des* *Jä - gere*

tor, per fug - gir dal cru-do ar - ti - glio, per fug - gir dal cru-do ar -
Garn, kaum ent - flohn des *Gei - ers* *Kral - len, kü - te* *dich* *vor* *Schlu - gen,*

ti-glio vo - la in grembo al cac - cia - tor, vo - la in grembo al cac - cia - tor.
Fal - len, vor des *tück - sehen* *Jä - gere* *Garn, vor des* *tück - sehen* *Jä - gere* *Garn!*

Innocente colombe qui ne voit pas le danger, et qui, pour échapper à la serre cruelle, vole sur le passage du chasseur.

Hapless, frightened dove, beware lest those lightning wings which bore thee safe beyond the falcon's talons, bear thee towards the hunter's snare!

Vaccini — Practical Method — for High Voice

Lektion XV.

Rekapitulation. | *Resumé.* | Recapitulation.

Moderato.

Al - la sta-gion de' fio - - ri e de' no-vel - lia -
Früh - ling ist wie - der kom - - men; was uns das Herz be -

mo - - ri è gra - to il mol - le fin - - to d'un
kom - - men, hat er - neu weg - ge - nom - - men; die

zef - - fi - ro leg - ger, è gra - - to il mol-le
Sor - - ge und das Leid hat Früh - - ling hin-weg-ge-

fin - - to d'un zef - - fi - ro leg - - ger. O
nom - - men, und gab da-für die Freud. Die

Vaccini — Practical Method — for High Voice

go-ma, o go-ma, o go - ma fra le fron - de, o len - to, o
 Lin-de sie rauschet in Wü - de teta, in Moo - se ent - sprin - get die

len - to, o len - to in - cre - spi fon - de: zef - fi - ro in o - gni
 Quel - le der Er - de ver - borg - nen Scho - ße: Ze - phir - wind in Laube

la - to com - pa - - gno è del pia - cer, — in o - gni la - to in o - gni
 flü - stert von sei - - ger Lie - bes - lust, — der Ze - phir flü - stert in Laube

la - to com - - - pa - gno è del pia - cer, com - - - -
 lei - se von — Lie - be und Lie - bes - lust, von —

À l'époque des fleurs et des nouvelles amours, le doux souffle d'un léger zéphyr est agréable. Il bruit dans le feuillage ou frise doucement la surface des eaux. Partout le zéphyr est accompagné de délices.

*When Spring unlocks the flowers,
 mild zephyrs fan the dale,
 when hid in rosy bowers
 soft pleads the nightingale;
 when balmy showers descending
 refresh the sunlit grove,
 each heart in joy ne'er ending
 throbs to the voice of Love.*

J. B.

Vaccai — Practical Method — for High Voice

pa-gno, com - - - - pa-gno, com - - - - pa - - gno è
 Lie-be, von Lie-be, von Lie - - be und -

del pia - cer, com - - - - pa-gno, com - - - -
 Lie - - be - lust, von Lie-be, von

pa-gno, com - - - - pa - - gno è del pia - cer, è del pia-
 Lie-be, von Lie - - be und Lie - - be - lust, von Lieb und

cer, è del pia-cer, com - - pa-gno è del pia-cer.
 Lust, von Lieb und Lust, von Lie-be und Lie - - be - lust.

M. Marchesi
 Twenty-Four Vocalises
 for Soprano or Mezzo-Soprano, Op. 2

Nº 1. Swelling and diminishing upon a tone.

(Messa di voce.)

Larghetto.

Voice.

Piano.

dolce.

The musical score is presented in five systems. Each system contains a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is written in a single staff with a treble clef and a key signature of two flats. The piano accompaniment is written in two staves (treble and bass clefs) with a key signature of two flats. The tempo is marked 'Larghetto' and the performance style is 'Messa di voce'. The piano part is marked 'dolce'. The score shows a gradual swelling and then diminishing of the vocal note over the course of the piece.

M. Marchesi — Twenty-Four Vocalises — for Soprano or Mezzo-Soprano, Op. 2

Nº 2. Portamento.

Andante e molto legato.

The musical score for N° 2. Portamento is written for voice and piano. It consists of four systems of music. Each system includes a vocal line on a single staff and a piano accompaniment on two staves (treble and bass clef). The tempo is marked 'Andante e molto legato'. The music features long, flowing lines with many slurs and ties, characteristic of portamento. The piano accompaniment consists of chords and moving lines in both hands.

Nº 3. Portamento.

Sostenuto molto.

The musical score for N° 3. Portamento is written for voice and piano. It consists of one system of music. It has a vocal line on a single staff and a piano accompaniment on two staves (treble and bass clef). The tempo is marked 'Sostenuto molto'. The music is characterized by long, sustained notes in the vocal line and a piano accompaniment of chords and moving lines.

M. Marchesi — Twenty-Four Vocalises — for Soprano or Mezzo-Soprano, Op. 2

M. Marchesi — Twenty-Four Vocalises — for Soprano or Mezzo-Soprano, Op. 2

N° 24. 2nd Recapitulation.IIe Résumé.)

Allegro.

p

rall. molto a tempo.

ad lib.

colla voce.

p

a tempo.

M. Marchesi — Twenty-Four Vocalises — for Soprano or Mezzo-Soprano, Op. 2

The musical score is presented in five systems. Each system consists of a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The vocal line features intricate melodic passages with various rhythmic values, including eighth and sixteenth notes, and some measures with triplets. The piano accompaniment provides harmonic support with chords and moving lines in both the right and left hands. The score concludes with a double bar line and repeat signs.

ВОКАЛІЗИ У СИСТЕМІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Методичні рекомендації
до практичного курсу «Академічний спів»
для здобувачів I та II курсів

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальність 025 «Музичне мистецтво»
освітньо-професійна програма «Академічний спів»
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Укладачі:

Вікторія Гіголаєва-Юрченко
Олена Юріївна Смирна
Лариса Віталіївна Давидович

Видається в авторській редакції

Підписано до видання 15.04.2025 р. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.
Ум. друк. арк. __. Обл.-вид. арк. __.

Адреса редакції і видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057) 731-27-83. e-mail: rvv2000k@ukr.net.
Свідоцтво про держреєстрацію ДК №3274 від 04.09.2008 р.